ISSN 0700-5172

ВАЮЙ, НАРОДЗЕ, ЗА СВАЕ ПРАВЫ! — К. Каліноўскі

ЗА ВОЛЮ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

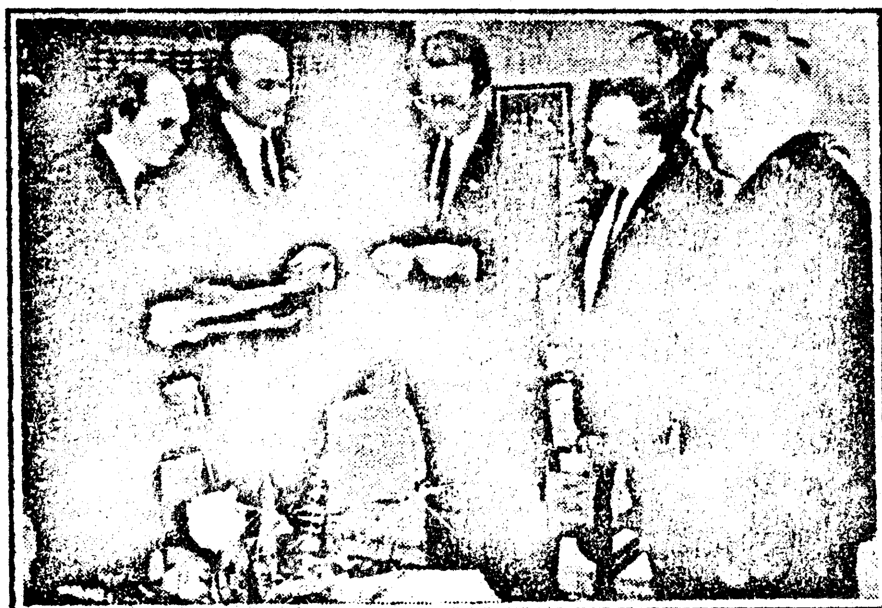
ЗВАЖАЙ

Часапіс Беларускіх Вэтэранаў. Выдае Камітэт Сувязі Бышых Беларускіх Вайскоўцаў

ZVAZAJ. Veterans quarterly published by Liaison Committee of Byelorussian War Veterans. Canada Office: 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont., M4K 1C2 U.S. address: Assn of Byelorussian American Veterans, 9 River Rd., Highland Park, N.J. 08904, U.S.

Год 17 Чырвень, 1991 **Нр. 2 (62)**

ЛІДАРЫ БНФ У КАНАДЗЕ

На прыняцьці ў ратушы Таронта, зьлева направа: Л.Баршчэўскі, З.Пазьняк, мэр Таронта Арт Эглтан, У.Заблоцкі, алдэрман Бойчук і старшыня Галоўнай Управы ЗБК М. Ганько.

Сёлета ў пачатку красавіка ў Злучаныя Штаты прыехалі зь Менску, на запрашэньне БАЗА, выдатныя госьці, — яны-ж на чале Беларускага Народнага Фронту, — Зянон Пазьняк, Ул. Заблоцкі і Л. Баршчэўскі. Пасьля наведаньня розных інстытуцыяў беларускіх і амэрыканскіх, кантактаў у Ню Ёрку й Вашынгтоне, прыехалі яны ў Таронта 15-га красавіка, пабылі ў Канадзе два тыдні й паехалі адсюль у Кліўленд. У Канаду яны былі запрошаныя Згуртаваньнем Беларусаў Канады, што існуе тут ад 1948-га году.

Падарожжа нашых менскіх гасьцей да нас мела важныя заданьні: бліжэй пазнаёміцца з Амэрыканцамі й Канадыйцамі беларускага паходжаньня, сустрэць прадстаўнікоў урадаў абедзьвюх дзяржаваў, навязаць кантакты з эміграцыйнымі, гаспадарчымі, гандлёвымі, навуковымі адьдзеламі ўрадаў ці інстытуцыямі. Праграма амбітная, а часу ў абрэз. Кажны дзень перапоўнены. А там, апроч гэтага, трэба тэлефанічна трымаць кантакт з бацькаўшчынай. Менск страйкуе!

Дарэчы, цікавая дэталь. Канада сваім паслом аплачвае тэлефоны, а вось Менск на гэта ня мае грошай, бо камуністычныя паразіты яшчэ жыруюць пры ўладзе. А прасторы-ж канадыйскія, адлегласьці! Самая правінцыя Антарыё тры разы большая за этнаграфічную Беларусь, нават калі браць пад увагу забраную Вільню, Смаленск і Беласток...

16-га красавіка раніцай гасьцей прыняў у ратушы Таронта мэр Арт Эглтан. Яго цікавіла ўсё пра Беларусь, асабліва-ж палітычныя працэсы дэмакратызацыі й шляхі да рыначнай сыстэмы. Мэр Эглтан даў гасьцям сымбалічныя падаркі ад гораду: гальштукі й прыпінкі. Таронта ёсьць цэнтрам беларускага нацыянальнага і арганізацыйнага жыцьця ў Канадзе. Перад гарадзкой ратушай кажны год, на сьвята абвешчаньня незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі 25-га сакавіка, лунае беларускі бел-чырвона-белы сьцяг. Ці раз прадстаўнікі "імпэрыі зла" нападалі на старшыню гораду за гэты сьцяг на машце перад гарадзкой ратушай і за тое, што ён 25-га сакавіка абвяшчаў "Беларускім Днём".

Перад паўднём таго-ж дня тры паслы зь Менску, ў суправодзе старшыні ЗБК, наведалі Антарыйскі парлямэнт у Квінс Парку. Спікар парлямэнту прадставіў іх прысутным паслом. Як усюды пасьля, так і тут, паслы адкрывалі для сябе новую краіну, што імкнецца да дзяржаўнай незалежнасьці. Трэба нашым чытачом на бацькаўшчыне ведаць, што ў Канадзе і ў Злучаных Штатах, галоўна з прычыны антыбеларускага рэфлексу ў мідыя (у друку й іш.), які стварылі варожыя нам палякі й расейцы, Беларусь як самастойны й культурай багаты народ, як дзяржава зусім у шырокім грамадзтве няведамая.

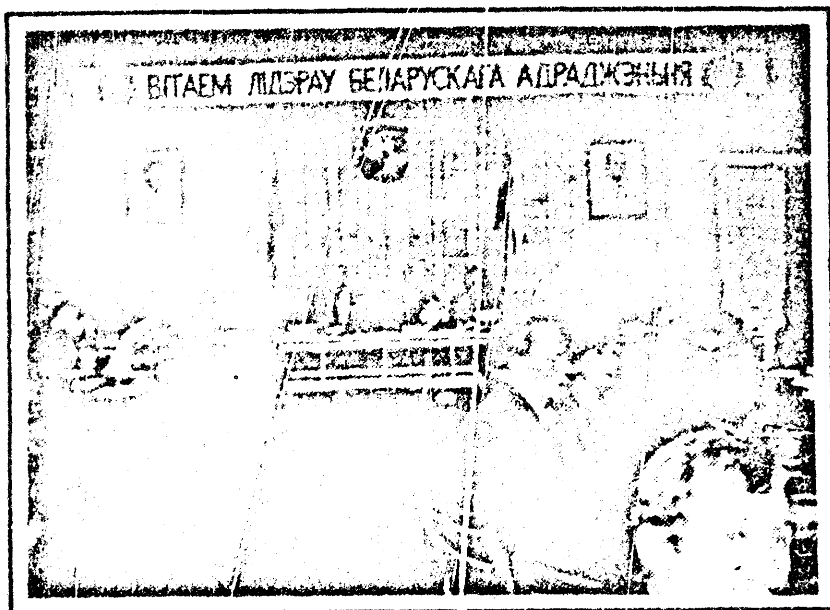
Наступнымі днямі нашыя госьці зь Менску наведвалі розныя адьдзелы ўраду Антарыё, іншыя інстытуцыі. Карысным аказалася візыта дэпартаманту гандлю Антарыё для Ўсходняй Эўропы, а таксама ўнівэрсытэту ў Гвэлфе, зь ягоным перадавым у краіне адьдзелам сельскай гаспадаркі. Гэтта было нашым менскім паслом прыемна й цікава паглядзець як гаспадарыць і што гадуе адна зь перадавых краінаў земляробства ў сьвеце. Канадыйцы далі нашым паслом інфармацыі як у будучыні трымаць і пашыраць сувязі для эканамічных інтарэсаў Антарыя і Беларусі. Нашыя госьці, — а перадусім старшыня БНФ сп. З. Пазьняк, — выступалі з дакладамі для прафэсараў і студэнтаў таронцкага і аттаўскага Карлтон унівэрсытэтаў. Тэмай была сувэрэнная Беларусь, ну і, вядома-ж, майстры-макляры "перастройкі", што давялі "імпэрыю зла" да эканамічнае руіны. Гэта-ж у Тароньце, у адказ студэнту сп. Пазьняк заўважыў, што перадавыя краіны Захаду ёсьць пад уплывам "горбыманіі" (Гарбачова тут завуць "Горбы"). Тады з залі пачулася рэпліка, што пад уплывам

"горбыманіі" ёсьць толькі мідыя,(сродкі масавага пераказу) а ня ўсе разумныя людзі.

У Аттаве якраз у гэны час ня было паседжаньня парлямэнту. Беларускіх паслоў прыймалі розныя ўраднікі, а агулам на "парлямэнцкай гары" была ў многіх канторах сьпешка, каб даведацца пра Беларусь і БНФ.

Перад будынкам Беларускага Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру ў Тароньце ў нядзелю 21-га красавіка віселі канадыйскі й беларускі сьцягі. Архіяпіскап Мікалай, Першы Ярарх Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы служыў сьв. літургію. У сваёй пропаведзі гаварыў пра варожую рэлігійную палітыку нашых суседзяў, якая прынесла аграмадную шкоду нашаму народу. Архіяпіскап вітаў гасьцей зь Менску. Ім засьпявалі "многая лета".

Гэты ўрачысты дзень прынадзіў і шмат гасьцей. Прысутнічаў старшыня Рады БНР др. Я. Сажыч з Дэтройту. У ліку іншых нашых суродзічаў, прычыкільгаў і мясцовы вэтэран К., якому 77 год і пра каторага ня ведалі нават дзе ён і што ён... Пасьля абеду ў вялікай і прыгожа ўдэкараванай залі гасьцей віталі кіраўнікі беларускіх арганізацыяў выступалі, — *сьпяшыліся ў куртатай, "уладай" дазволенай аднэй мінуце*, — і "радавыя". Некаторыя гэтта-ж уносілі свае ахвяры на помач ахвярам Чарнобыля ці Беларускаму Народнаму Фронту. Пісьменьнік Акула падарыў кажнаму з гасьцей толькі што выданы свой раман "За волю", сюжэт якога аснованы на жыцьці й змаганьні беларускае эміграцыі з бальшавіцкай агентурай за мяжою "імпэрыі зла".

У залі Беларускага Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру

Для Беларусаў Канадыйцаў сп. З.Пазьняк зьявіўся зьвястуном змагарнае сучаснасьці й лепшае будучыні шматпакутнае бацькаўшчыны. Прамаўляе старшыня БНФ проста і для ўсіх зразумела. Дыкцыя ў яго адшліфаваная, бязь ніякіх зрываў, мова — мілагучная, плаўная, сакавітая. Гаворыць без напісанага тэксту. Дзякуе нашым канадыйскім Беларусам за тое, што захавалі сваю мову й культуру на чужыне, працавалі для агульнага дабра эміграцыі й бацькаўшчыны. Ён спыняецца на сытуацыі ўдома, коратка характарызуе палітычную стратэгію БНФ. Колькі разоў Пазьняка спынялі, а раз і ўсталі з воплескамі. Пасьля прамовы ён адказваў на пытаньні. Слухачы пачулі шмат новага, былі задаволеныя. Адсьпявалі беларускі нацыянальны гімн "Мы выйдзем шчыльнымі радамі", а пасьля прысутныя яшчэ абкружылі гасьцей з рознымі пытаньнямі й гутаркамі пра сябе.

Агулам гаворачы, госьці былі задаволеныя нашым прыняцьцём, шмат чаго тут пабачылі і ўстанавілі патрэбныя кантакты. З гэтай адлегласьці трэба спадзявацца, што візыта прынясе патрэбную для беларускага народу ў ягоным змаганьні з бальшавіцкімі паразітамі помач у будучыні. Былі, з нашага боку, пралікі. Галоўны зь іх — плянаваная прэсавая канфэрэнцыя, што не змагла прынадзіць людзей із сусьветных прэсавых агенцыяў і вялікіх мясцовых газэтаў. Было паложана шмат часу на падрыхтоўку яе, але нанялі месца ў гатэлі далёка ад цэнтру гораду й усяго мідыя.

Нам залежала, каб заходняе media панясло слова й здымкі пра пасланцоў змагарнае Беларусі на ўвесь сьвет. Ведаючы капрызы й прывычкі розных карэспандэнтаў, трэба было наняць месца ім выгаднае. Дык гэтта ашчадны й непамыльны дзядзька сказаў: няма грошай. Паедзем вунь гэт куды, там танна! Ну й паехалі, нанялі... І выйшаў пшык! Навука на будучыню.

Іншы промах — не знайшлося часу на сустрэчу гасьцей зь мясцовым беларускім актывам. Трэба-ж было, — паверце, людцы добрыя, — аббегаць як найбольш аттаўскіх і таронцкіх урадаікаў, заглянуць у розныя куты...

За пляны прыняцьця лідараў БНФ у Канадзе адказвала Галоўная Управа ЗБК. Ці там супольна раіліся — калі і да каго заглянуць, і колькі часу для каго аддаць і ня страціць нагоды мясцоваму беларускаму актыву мець карысную гутарку з гасьцямі — нам тымчасам няведама. Падазраём горшае.

А ўсім суродзічам, што так ці інакш памаглі ў працы для прыняцьця гасьцей — лідараў Беларускага Народнага Фронту, у Канадзе, належыцца падзяка.

ІГНАТ ГРЫНЯВІЦКІ

(Да 135 гадоў ад нараджэньня і 110 — ад сьмерці)

Спачатку разгледзім прозьвішча гэтага дзеяча другой паловы XIX ст. Айцец Адам Станкевіч у сваёй працы "Да гісторыі беларускага палітычнага вызваленьня", выдадзенай у 1934 г. у Вільні, піша: "На вялікі жаль, у беларускай літаратуры аб Грынявіцкім няма нічога. Дагэтуль, — пісаў 57 год назад аўтар, — ніхто аб ім не пастараўся сабраць у цэласьць хоць тыя скромныя весткі, якія параськіданыя па розной, пераважна расейскай, рэвалюцыйнай літаратуры. Праўду, кажучы, нават напэўна не ведама, як яго належыцца правільна зваць: Грынявецкі ці Грынявіцкі. У расейскай літаратуры спатыкаем напісанае: "Игнатій Іоахимович Гриневицкій", а зноў у літаратуры польскай называюць яго "Грыневецкі". Ясна, — падкрэсьлівае аўтар, — што пабеларуску ён будзе не "грыне", а "грыня", бо ў беларускай мове "е" ўжываецца або пад націскам, або пасьля націску, але "іцкі", ці "ецкі" — гэта няведама. Мы думаем, — кажа айцец Адам Станкевіч, — што расейская літаратура бліжэй да праўды, бо паходзіць яна ад людзей, якія Грынявіцкага блізка зналі і больш праўдзіва назвалі яго прозьвішча. На гэтай падставе ўважаем, што прозьвішча нашага барацьбіта—вызваленца трэба пісаць Грынявіцкі." Дарэчы, такога напісаньня прытрымліваецца беларуская савецкая гістарычная літаратура. На нашу думку, пытаньне гэтае канчаткова яшчэ ня вырашанае. Зусім праўдападобна, што пабеларуску ягонае прозьвішча гучыць "Грыневіцкі", з націскам на склад "не", ад падобных назваў: Грыневічы, Грыневіч, Грынева, падобна як Грыневіцкі касьцёл Франьцішканаў, што ў вёсцы Грыневічы (Сьвіслацкі раён) І падобнае.

Ад часу выданьня кнігі а. А. Станкевіча мінула 57 гадоў. Весткі пра Ігната Грынявіцкага можна знайсьці ў гістарычных працах а таксама ў кароткай зацемцы ў 4-м томе "Беларускай Савецкай Энцыкляпэдыі". Шкадаваць трэба, што незаўважна неяк прайшлі 125-я ўгодкі ад яго нараджэньня і 100-я ўгодкі ад сьмерці ў 1981 годзе.

Біяграфічныя весткі пра Ігната Грынявіцкага даволі скупыя. М.Біч у "БелСЭ" падае інфармацыю, што зачэрпнуў з расейскіх крыніцаў. Айцец Адам Станкеівч базуецца на артыкуле доктара Тамаша Грыба, зьмешчаным у 3-м нумары "Іскраў Скарыны", у 1934 г. у Чэскай Празе.

Ігнат Грынявіцкі нарадзіўся ў 1856 г. у маёнтку Басін у Бабруйшчыне. У 60-х гадох мінулага стагодзьдзя ягоны бацька Яўхім, зь сямёй у ліку 11-х душ, нераехаў на Гародзеншчыну, у Бельскі павет, дзе меў невялікі фальварак і з... заняўся земляробствам. Будучы рэвалюцыянер спачатку вучыўся ў Беластоцкай павятовай школе, якую скончыў у 1868 г., пасьля паступіў у Белостоцкую рэальную гімназію, а далей — у 1875 г. — у Пецярбургскі Тэхналягічны Інстытут. Тут ён актыўна ўдзельнічае ў студэнцкім жыцьці, вядзе прапаганду між работнікаў, зьбірае грошы для палітычных вязьняў, фабрыкуе пашпарты для рэвалюцыянераў, закладае гуртох, мэтай якога — ісьці вызваляць народ пры помачы баявых арганізацыяў. Ён уваходзіць у склад выканаўчага камітэту той агульнай для Расейскай імпэрыі партыі "Народнай волі", а разам з тым дбае і пра нацыянальны лёс сваей Беларусі. Гранявіцкі едзе на вёску, ідзе ў народ, у сялянскія гушчы, абыходзіць вёскі й мястэчкі Беларусі, дзе між мясцовай інтэлігенцыі шукае сваіх прыхільнікаў і аднадумцаў. Адначасова ён будзіць цікавасьць да вывучэньня роднага краю — быту народу, яго мовы й творчасьці.

Увосені 1879 г. Ігнат Грынявіцкі вяртаецца зноў у Пецярбург, дзе энэргічна працуе ў шэрагах расейскіх народавольцаў, якія імкнуцца да скасаваньня царызму й перабудовы Расеі на асновах модных у той час фэдэрацыі. Магчыма, што ён быў аўтарам "праграмы дзеяньня" беларускіх народнікаў, пра якую згадвалася ў жандарскіх даносах.

Аднак Ігнат Грынявіцкі найбольш праславіўся забойствам тагачаснага цара Аляксандра II-га. У канцы 1880 г. ён увайшоў у групу, якая ўсю зіму сачыла за выездамі цара. 26-га лютага 1881 г. на кватэры Грынявіцкага адбыўся сход арганізатараў замаху. Адным з чатырох выканаўцаў, якім "Народная воля" даручыла тэрарыстычную апэрацыю, быў Ігнат Грынявіцкі. 1-га сакавіка 1881 г. ён забіў цара Аляксандра II-га бомбай, а сам памёр ад ранаў у тойжа самы дзень ноччу ў веку 25 гадоў.

У сваім запавеце, напісаным перад замахам, Ігнат Грынявіцкі пісаў: "Лёс асудзіў мяне на заўчасную пагібель і я ня бачу перамогі, ня буду жыць ніводнага дня, ні хвіліны ў сьветлы час радасьці, але ўважаю, што сваёй сьмерцяй зраблю ўсё, што павінен быў зрабіць". Прыгадаем, што ў сваім 3-ім "Лісьце спад шыбеніцы" кіраўнік паўстаньня 1863 году ў Беларусі Кастусь Каліноўскі таксама пісаў: "Спад шыбеніцы маскоўскай даводзіцца мне да Вас пісаці, і можа раз апошні. Горка пакінуць зямельку родную і Цябе, дарагі мой Народзе! Грудзі застогнуць, забаліць сэрца, але ня жаль зьгінуць за Тваю праўду... Дык вайой-жа, Народзе, за сваё чалавечае і народнае права, за сваю веру, за сваю Зямлю родную. Бо я Табе спад шыбеніцы кажу, Народзе, што тады толькі зажывеш шчасьліва, калі над Табою Маскаля ўжо ня будзе!".

Гаворачы пра Ігната Грынявіцкага, нельга не адзначыць, што ён быў сапраўдным спадкаемцам ідэяў Кастуся Каліноўскага. Для гэтых ідэяў ён працаваў, разьвіваў іх далей, дапасоўваючы іх да ўмоваў свайго часу, за іх ён і аддаў сваё жыцьцё. У біяграфіі Грынявіцкага знаходзім таксама шмат чаго супольнага з Кастусём Каліноўскім. Як можна меркаваць, падобна як Каліноўскі, Грынявіцкі паходзіў з абяднелай беларускай каталіцкай шляхты. Пра гэта гаворыць яго прозьвішча, а таксама фальварак бацькі на Гародзеншчыне. Ён выйшаў з клясы, якая яшчэ цалкам не спалянізавалася , але якая, будучы сама вольнай ад прыгону, стаяла найбліжэй да народу й перахоўвала традыцыі слаўнай мінуўшчыны беларускага народу.

Нягледзячы на супольнае, што было ў Каліноўскага і Грынявіцкага, было й нешта рознае. Абодва змагаюцца за волю беларускага народу, але йдуць да мэты рознымі шляхамі: Каліноўскі апіраецца на Польшчу, а Грынявіцкі — на Расею, дзе ў той час рос рэвалюцыйна-народніцкі рух. І запраўды расейскія народавольцы імкнуліся стварыць з Расеі вольную фэдэрацыю свабодных народаў. Дзеля таго ў іхных шэрагах існавалі аўтаномныя арганізацыі украінскіх і беларускіх народавольцаў. Ігнат Грынявіцкі быў адным з заснавальнікаў беларускай фракцыі "Народнай волі", нацыянальная праграма якое была зьмешчаная ў часапісе "Гоман", што парасейску выдаваўся ў Пецярбурзе групай студэнтаў зь Беларусі на чале з Марочанкам і Ратнэрам, да каторых належаў і Грынявіцкі.

Як вядома, часапіс "Гоман" упяршыню ў гісторыі беларускага грамадзка-палітычнага руху выразна сканкрэтызаваў і тэарэтычна абгрунтаваў ідэю аб праве беларускага народу "на аўтаномную фэдэратыўную самастойнасьць", сфармуляваў ідэю пра існаваньне этнічна самастойнай беларускай нацыі, сьцвярджаў самабытнасьць беларускай мовы і неабходнасьць разьвіцьця беларускай культуры й літаратуры. "Дзяржаўная цэнтралізацыя — пісалі аўтары артыкулу, зьмешчанага без загалоўку ў 2-м нумары "Гоману", — што хоць і штучна зьвязала ўсе дробныя плямёны, аддаляючы такім чынам вельмі шкодную для чалавецтва барацьбу гэтых плямёнаў, адыйграла гістарычную ролю і ў сваім часе мела спраўднае апраўданьне. Цяпер-жа, калі плямёны зжыліся паміж сабою да больш-менш сьвядомай салідарнасьці, калі ўзьніклі нацыі ў сучасным разуменьні, яны ўжо, падобна як і асобы, выйшлі спад апекі путаў цэнтралізацыі і стараюцца заняць адпаведнае месца ў грамадзкім жыцьці, усебакова й свабодна разьвіваючы сваю індывідуальнасьць. Кожная нацыя, як і кожная асоба, ня толькі мае права, але й забавязаная бараніць сваю самастойнасьць ува ўсім, што неяк супярэчыць разьвіцьцю чалавецтва наогул і кожнай нацыі ў прыватнасьці. Таму кожная нацыя, якая-бы яна слабая ні была, заслугоўвае на поўнае прызнаньне ёй самастойнасьці".

Часапіс "Гоман", які меў падзагаловак "Беларускі сацыяльна-рэвалюцыйны агляд", выйшаў на трэцім годзе пасьля сьмерці Ігната Грынявіцкага. Такім чынам Грынявіцкі стаўся неразрыўным зьвяном беларускай вызвольнай традыцыі паміж Каліноўскім і ягонай "Мужыцкай Праўдай" і "Гоманам", які становіць сабою новы, далейшы этап у разьвіцьці беларускай нацыянальнай палітычнай думкі. Як слушна адзначае айцец Адам Станкевіч у сваёй працы "Да гісторыі беларускага палітычнага вызваленьня": "Каліноўскі першы падняў сьцяг барацьбы беларускага народу, а Грынявіцкі яго панёс далей, кладучы сваё за народ жыцьцё, як і яго папярэднік... Надта магчыма, што сьмерць Каліноўскага і яго праца была аднэй з галоўных прычынаў, якая фармавала палітычныя погляды Грынявіцкага і якая папіхала яго на рашучую барацьбу за народ". Ігнат Грынявіцкі і Кастусь Каліноўскі, — абодва Беларусы, што зусім ня ведалі сучаснай летувіскай мовы, — звалі сябе нашым гістарычным імем — Ліцьвінамі.

Язэп Барэйка

ЗАРЭГІСТРАВАЛІ СТУДЭНТАЎ

Зь Менску даведваемся, што нарэшце, пасьля двухгадовых намаганьняў беларускіх студэнтаў, зарэгістравалі Задзіночаньне Беларускіх Студэнтаў на Дзяржаўным Унівэрсытэце. Кіраўнікоў Рады ЗБС віншуем і жадаем ім посьпехаў у працы й змаганьні для адраджэньня й незалежнасьці Беларусі.

Гістарычны факультэт ёсьць, як нас паведамілі, "першым беларускім адзьдзяленьнем". Палова насьценнае газэты "Рокаш, нр. 2-3 (падвойны), за сёлетні сакавік, была чорнага колеру, з загалоўкам "Дзень ганьбы", а другая, бел-чырвона-белая палова мела загаловак "Дзень волі". Для чорнае паловы былі скарыстаныя адбіткі, уключна із здымкай падпісаньня ганебнага Рыскага дагавору, з нашага сёлетняга сакавіковага нумару "Зважай".

ЭЛЕКТРОННАЯ ВАЙНА

Часапіс "Тайм", 1.4.1991 г. зьмясьціў артыкул п. заг. "Як Масква і Бэйджынг (Пэкінг) прайгралі вайну", з дапаможным падзагалоўкам: "Перамога хаўрусьнікаў ёсьць цявярозай лекцыяй для дзьвёх найбольшых арміяў сьвету. Яна можа быць занадта каштоўнай". У гэным артыкуле зьявіўся новы тэрмін — smart weapons' спрытная зброя; так аўтары і вайскоўцы амэрыканскія цяпер называюць пераважна зброю, што кіруецца электронікай.

Камандзеры дзьвёх найбольшых арміяў сьвету пабачылі будучыню і з жахам пераканаліся, што яна дзее. Генэралы ў Маскве й Бэйджынгу арганізуюць канфэрэнцыі і замаўляюць дасьледаваньні, але іхныя высновы ўжо ясныя: ні савецкія, ні кітайскія збройныя сілы ня могуць зраўняцца са зброяй высокай тэхналёгіі і тактыкай, што ясна паказаліся ў хуткім разгроме Іраку.

Ня йдзе мова адно пра тое, што амэрыканскія М1А1 танкі ператварылі ў хлам мэталю савецкія танкі Т-72, або пра тое, што ірацкія лётчыкі першаклясных МІГ-29 не хацелі нават падняцца супраць амэрыканскіх самалётаў. Куды горш з савецкага і кітайскага пункту гледжаньня ёсьць тое, што яны ня маюць такой зброі, якую ўжываў Захад, каторая выйграла вайну за некалькі першых дзён пры дапамозе Стэлц самалётаў зьнішчальнікаў, прэцызыйнага накіраваньня зброі, ваеннай электроннай тэхнікі.

Найцяжэй давядзецца Савецкаму Саюзу і Кітаю згадзіцца з тым, што яны ў бліжэйшым часе гэтта ня здолеюць дагнаць Амэрыкі.

На працягу дзесяцігодзьдзяў пасьля сваіх пасьпяховых рэвалюцыяў два камуністычныя гіганты стварылі масавыя наземныя арміі забясьпечаныя танкамі і артылерыяй. Ад 1970 г. іхныя мілітарныя правадыры нават выказваліся, што патрабуюць лягчэйшых але хутчэйшых сілаў і зброі высокай тэхнікі. Часта з прычынаў бюракратычнай інэрцыі і галоўна таму, што эканоміка іхная не магла таго забясьпечыць, ніводная з гэтых краінаў не ўвайшла ў век мадэрнай мілітарнай мікраэлектронікі.

— Людзі кажуць, што быццам Саветы не намагаліся, каб больш асягнуць, — кажа С. Мэер, мілітарны экспэрт Масачусэцкага Інсчтытуту Тэхналёгія. — Справа ў тым, што не дараўняліся-б яны з намі сваймі найлепшымі стараньнямі.

Шматлікія кансэрватыўныя афіцэры ў Маскве удаюць, што разгрому Іраку ня было. Маршал Віктар Кулікаў заявіў савецкай агэнцыі навінаў, што тут ня вінаватая савецкая зброя, але правал ірацкіх вайскоўцаў. Дараднік прэзыдэнта Гарбачова маршал Сяргей Ахрамееў сказаў, што амэрыканскія прэтэнзіі пра выдатнасьць свае зброі ў Іраку ёсьць "чыстай прапагандай".

Гэткая задзірлівасьць ужо аслабела і іншыя генэралы робяць адпаведныя высновы. Міністар абароны Зьмітро Язаў сказаў Вярхоўнаму Савету, што савецкая паветраная абарона "у бальшыні выпадкаў правалілася. Больш таго, у нас ёсьць слабыя месцы у супрацьпаветранай сыстэме, якія мусім палепшыць". Посьпех амэрыканскага Стэлц Ф-117-А зьнішчальніка спрычыніўся, каб паказаць якасьць савецкай радарнай і ракетнай сыстэмы, што каштавала больш 100 мільярдаў амэр. даляраў.

Саветаў ускалыхнула таксама дамінуючая хуткасьць, сіла агня і гнуткасьць новага амэрыканскага мэтаду вайны — дактрыны званай паветрана-наземны бой, — што спалучае паветраныя, зямныя і марскія сілы ў адзін накіраваны і скаардынаваны ўдар. — Хаця -нехаця, яны мусілі быць зьдзіўленыя амэрыканскай акцыяй дый таксама турбаваліся тым, што гэта азначае для іхных сілаў, — кажа Рэйманд Гартгоф з Брукінгс Інстытуту ў Вашынгтоне.

Некаторыя рэфарматары з савецкага афіцэрскага корпусу выказваюцца публічна. Палкоўнік Аляксандар Цалко, калішні дырэктар цэнтру адукацыі паветраных сілаў а цяперашні пасол савецкага парлямэнту, кажа што апараза Іраку паказвае, што савецкая мілітарная дактрына і структура сілы аджылі свой век. — Некаторыя мілітарныя аўтарытэты ў гэтай краіне, — кажа ён, — яшчэ вераць, што пра вынік вайны дэцыдуе бой аграмадных зямных сілаў. Гэта дурнота, — кажа ён, — бо паветраныя сілы былі вырашальным дзейнікам у Пэрсідзкім заліве; ірацкім жаўнерам ня было выбару, адно схаваць свае насы ў пясок.

Усё-ж бальшыня маскоўскага ваеннага апарату не засвоіла гэтай лекцыі і проста патрабуе больш грошай. Да гэткай дурной рэакцыі спрычынілася сэрыя няўдачаў мілітарнай сыстэмы, як абразьлівае паніжэньне ў Афганістане, развал Варшаўскага блёку і два гады абрэзанага ваеннага бюджэту. Таму, што Гарбачоў абапіраецца на ўзброеныя сілы, каб утрымацца пры ўладзе й трымаць парадак у краіне, ён можа пасобіць ваенным, каторым сёлета вызначана зрэдукаваць свой бюджэт на 14,9%. Але савецкая эканоміка апынулася ў такім цяжкім палажэньні, што яна анияк ня здольная выдаць аграмадныя сумы грошай, каб сатварыць цэлыя новыя індустрыі патрэбныя для дуплікацыі амэрыканскай ваеннай тэхналёгіі. Абрагам Бэкэр, дырэктар Ранд пры ўнівэрсытэце Лос Анджэлес, цьвердзіць: — Каб асягнуць тое, што хаўрусьнікі змаглі ў Пэрсідзкім заліве, Саветы мусілі-б зрабіць рэвалюцыйныя зьмены ў сваёй эканоміцы. Да гэтага часу Гарбачову нічога не ўдалося ў гэтым кірунку зрабіць.

У галіне высокай тэхнікі Кітай астаўся ззаду куды далей. Камэнтатар зь мілітарнага часапісу "Дзёньнік Арміі Вызваленьня" пісаў пра канфлікт у заліве: "Мы бачылі вайну 21-га стагодзьдзя, што адбываецца на цяперашнім полі бою". Вайна ў заліве была антытэзай тэорыі Мао дзэ Дуна, што "народная вайна армейскай масы пераможа ўсякага агрэсара". Бэйджынг кагадзе пачаў думаць пра мадэрнізацыю, але зь леташнім бюджэтам у ліку 6,10 мільярдаў амэр. даляраў армію з 3 мільёнаў, апроч асноўнага, амаль нічым не забясьпечыш. Бэйджынгу карціць купіць новую зброю з Савецкага Саюзу, хаця цяпер ён, пэўне-ж, мае сумлевы адносна якасьці такой зброі. Кітай абвесьціў два тыдні назад, што зробіць Саветам дастаўы харчоў, гарбаты, цыгарэтаў і іншых прадуктаў на 730 мільёнаў даляраў. За гэта хоча купіць ваенныя самалёты, ракеты й танкі.

Калі савецкая зброя выглядае мізэрна ў параўнаньні з амэрыканскай "спрытнай зброяй", дык ёсьць тут яшчэ адна лекцыя для Масквы й Бэйджынгу, менш прыемная і для Захаду. Мабільныя устаноўкі ракетаў — mobile missile launchers' Садам Гусэйна цяжка было ўтаймаваць. Нават ягоныя прымітыўныя Скад ракеты, што ўжываліся пераважна для тэрору мірнага насельніцтва, паказалі патэнцыял ракетнай зброі. З гэтай прычыны Савецкі Саюз і Кітай цяпер могуць яшчэ больш абапірацць сваю абарону на ракетнай і ядзернай зброі.

Дж.А.ФлорКруз з Бэйджынгу
Брус ван Вурст з Вашынгтону

Х Х Х

За гандаль Беларусьсю
шчэ не плацілі мыту,
нікому ня сьцінали
на пласе галавы.
Астрожскі ды Сапега,
ды Чарадзей, ды Вітаўт!
Скажыце, як бяруцца
на родны край правы!

На гандаль Беларусьсю
шчэ не наклалі вэта.
Прадаўцаў прыкрывае
КПСС крылом.
Дапусьціць да карыта —
пахлістайце празь лета...
Дзе трэба даць у зубы,
б'е Грамада чалом.

Гандлюе Беларусьсю
ўсялякае начальства.
Купляе падхалімаў,
або тупіц у штат.
А прадае ўсё гуртам.
А ў нас няма нахабства,
каб тут загаварыў
дэсантны аўтамат.

1990 г. Данута Бічэль

НАС НЯ ЧУЮЦЬ!

Наш народ спакойны...

Гэткае пачуеш, калі йдзе гутарка пра Беларусаў і меркаваньні, ці змогуць яны скінуць са сваіх плячэй пачварны маскоўскі бальшавізм ды як жыцьцё незалежнае дзяржавы будуць наладжваць. А тымчасам яны пад пагрозай двух чарнобыляў — экалягічнага й духовага...

Што такое "народ спакойны"? Ці гэта такі, што не гарачыцца, разважны крок трымае і сьведама перамагае ворага, ці валодае спакоем змучанага, вычарпанага зь сілаў раба? На яго, вядома, усялякая трасца фізычная і духовая насядае, а ён, да жабрацкай авоські даведзены, намагаецца "жыць" у ярме прадаўжаць? На гэтую тэму можна доўга й прыгожа, або, — калі хочаце, — неспакойна й горача спрачацца. Нам варта цяпер падумаць пра іншае. Гэтта, на Захадзе, дзе нашае мідыя (сродкі масавай інфармацыі) намагаецца захоўваць аб'ектыўнасьць у справаздачах пра пераважна палітычныя падзеі ў сьвеце, пра Беларусь ня чуваць. Чаму?

Калі ў Польшчы Валэнса робіць асьветчаньне на якую міжнародную тэму, пачуеш пра гэта. Калі ў Ізраэлі скрыпнулі весьнічкі і якая палестынская карова скубане жыдоўскую траву, рэха аж у Вашынгтоне. А вунь у Судане сьмерць з голаду косіць ці ўжо скора мае скасіць аж сем мільёнаў. Пра іх у падкім да сэнсацыі заходнім мідыя амаль ні гу-гу!

Добра й часта чуваць пра Прыбалтыку. Тут сілу мае ня толькі тое, што гэтыя, зруйнаваныя Масквой краіны мелі на працягу 20 гадоў незалежнасьць, што Захад маскоўскага захопу ня прызнаў, ды што захаваліся тут яшчэ нейкія перадваенныя прыбалтыйскія дыпляматы і іхны інфармацыйны апарат, але яшчэ нешта... А што гэта такое?

Глянем на Летувісаў. І мне даводзілася зь імі сустракацца. У часе апошняе вайны, калі сябра і я паступілі ў Віленскую Беларускую Гімназію, першы раз лоб-у-лоб давялося сустрэцца з гэтым "братнім народам". Галодныя і бедныя, пайшлі мы ў Вільні ў кантору, каб атрымаць харчовыя карткі. Да ўраднiцы пабеларуску зьвярнуліся. Яна ў адказ нешта буркнула палетувіску. Мы спрабавалі да яе панямецку. Яна ўстала ад стала ды пайшла ў іншы пакой, зачыніла за сабой дзьверы. Адно дзякуючы помачы чалвека зь Беларускага Камітэту, нам удалося атрымаць карткі харчовыя. Адзін урадні к у адной канторы — гэта ня цэлы народ. Але-ж... Нехта пасадзіў яе, гэтую крапіву-жгучку ў такое месца, дзе яна магла дакучаць галодным і бедным, каторыя ейнае мовы не разумеюць...

У Тароньце мне давялося працаваць у антыкамуністычнай арганізацыі, у якой былі ўстанавіліся добрыя адносіны з прадстаўніком Летувісаў. Хапіла-ж мне напісаць у іхны англамоўны часапіс артыкул пра паняволеную Беларусь, дзе згадвалася і гістарычная сталіца наша Вільня, як раптам у рэдакцыю хлынулі пратэсты ад мясцовых Летувісаў, каторых той чалавек, зь якім я меў добрыя адносіны, арганізаваў. Адзін летувіскі сьвятар пісаў аж з заходняй Канады. Я думаў, што ён там нешта ткне пра слова божае, а ён таксама пра "Вільнюс". Ды гэты "слуга божы" пагражаў, што калі мы, Беларусы, ня зь імі, дык яны нам не памогуць, і нас Масква зжарэ... Ах, каб вас, каб вас!

Да першай сусьветнай вайны летувіскія студэнты ў Пецярбургу цьвердзілі, што яны ёсьць Жмудзіны (Жэмайціс). Дваццаць гадоў незалежнасьці напладзіла "навукоўцаў-гісторыкаў", што пашырылі межы Летувы ад мора да мора... Цяпер гэтта за мяжой Летувісы больш крыклівыя з усіх Прыбалтаў. Можа, на іхным рынку, гэта працяг змаганьня за незалежнасьць. Пляявузгаюць усялякія тэорыі пра вялізную ў мінулым і магутную Летуву. Хлусьня й шавінізм, асабліва накіраваны супраць Беларусаў, трымае верх.

Мы з прыбалтыйскімі народамі мусім супрацоўнічаць. Гэта ня значыць, што маем маўчаць пра зладзеяў Летувісаў, — калішніх маскоўскіх падлізаў. Яны ня толькі, пры дапамозе Масквы, забралі Вільню й частку беларускай Віленшчыны, але пакралі ўсю маёмасьць, музэй Луцкевіча і будынкі беларускіх установаў у нашай старой сталіцы. Цяпер, 45 гадоў пасьля таго рабунку, у тых раёнах Летувы, дзе бальшыня Беларусаў пражывае, няма аніводнай беларускамоўнай школы. Падумайце, паважаныя суродзічы! Калі маем такіх прыяцеляў, як Летувісы, дык навошта нам ворагі? А ці віленскія Беларусы хоць раз дэманстравалі супраць летувіскага зладзейства, ці дамагаліся яны беларускамоўных школаў для сваіх дзетак? Ня чуваць нешта... Спакойны народ, маўклівы народ... Суседні, зладзейскі народ — неспакойны і крыклівы. Пра яго на Захадзе ўсюды чуваць. А наш — абакрадзены й зьняважаны, — спакойны і маўклівы. Пра яго на Захадзе ані гу-ну! Во як!

Цяпер, прынамсі ў заходніх дэмакратычных краінах, на палітычны клімат уплывае мідыя. Тэлевізія замяняе друк. З гэтым трэба лічыцца. Дык чаму-ж пра Беларусь, якая стаіць, як народ, над выкапанай ворагамі ямай свае магілы, так мала чуваць? Аднэй з прычынаў, відаць, ёсьць неразуменьне й недацэньваньне мідыя і яе ролі ў міжнародным жыцьці — разьвіцьці гандлю, культуры, навукі й палітыкі.

А вось прыклад, калі нас чуюць, дзякуючы мідыя. Пайшлі нашыя студэнты пікетаваць польскі кансулят у Менску ў кастрычніку 1990 г., каб перадаць Палякам беларускія пратэсты й дамаганьні ў сувязі зь нішчэньнем агнём беларускіх праваслаўных сьвятыняў ды палянізацыяй беларускай часьці Беласточчыны. І вось пра гэта ўся Польшча пачула. Што гэта, псякрэў, сталася! Мы ад гэтых кацапаў такога не чакалі!

Польскія ксяндзы, як насланьнё, пруць цяпер у Беларусь! Ды не, не на дапамогу ахвярам чарнобыльскай катастрофы яны сьпяшаць. Гэтыя "божыя людзі" (каб іх адпаведная ўзнагарода боская за гэта не абмінула!) сьпяшаць палянізаваць нашае насельніцтва, з кажнага католіка хочуць зрабіць Паляка. Пара гэта спыніць! Як?

Ня хопіць адно прасіць біскупа Кандрусевіча ў Гародні, каб сьвятароў пабеларуску вучыў. Трэба пачаць дэманстрацыйна й рэгулярна выступаць у і пры касьцёлах там, дзе які ксёндз папольску наш народ калечыць. А як гэта зрабіць? Зусім проста. Вярзе польскі ксёндз сваю прапаганду папольску, займай віднае месца перад сьвятыняй і гамані пабеларуску. Абавязкова мець групу людзей для аховы і нейкую тэхніку для ўзмацненьня голасу. Усё гэта можна зарганізаваць. Калі-ж пачнуць якія польскія ці мясцовыя дэгэнэраты выкідаць ці нападаць на цябе, тады трэба дбаць, каб пра гэта сьвет пачуў.

Нешта падобнае неабходна арганізаваць і ў расейскай царкве. Калі Філарэт парасейску вядзе нашых людзей у маскоўскае духовае ярмо, дык нам трэба ратаваць людзей роднай моваю і клікаць, каб выкідалі зь Беларусі маскалёў-папоў і аднавілі сваю Беларускую Аўтакефальную Праваслаўную Царкву. Зрэшты, такая БАПЦ існуе ў нас на эміграцыі. Варта прыгадаць словы паэта:

...і папы й ксяндзы дубінай
заганялі нас у рай.

Магчыма, што паэт памыляўся. Папы й ксяндзы заганялі нас ня ў рай, а ў пекла.

Хтосьці можа мне сказаць, што я, з-за акіяну, ня ведаю мясцовых умоваў, раю рабіць нешта, чаго ня ўдасца зарганізаваць. Адказваю: мяне ў Канадзе назвалі ўжо вечным дэманстрантам, бо маю соракгадовую практыку. Дэманстраваў, арганізаваў групы за вольнасьць паняволеных народаў, за вольную Беларусь, супраць маскоўскай чырвона-фашыстоўскай мафіі, быў арыштоўваны, цягалі па судох.

"Усякае дыханьне славіць Госпада!" — чуеш словы ў сьвятыні хрысьціянства. А нашым дэвізам у змаганьні павінна быць такое: "Усякае дыханьне змагаецца зь нячыстай сілай!"

І змагацца трэба праўдай супраць хвальшу, верай і міласэрнасьцю за дабро й любоў!

У заходнім мідыя ёсьць часта паўтараная праўда: калі мы пра іх ня пусьцілі вестку ў эфір, ці ў друк, дык іх ня было, тое

здарэньне прапала для гісторыі. З гэтым трэба лічыцца. І яшчэ адно трэба памятаць, што амэрыканскія журналісты паўтараюць: калі сабака ўкусіць чалавека, — гэта не навіна, але калі чалавек укусіць сабаку — гэта навіна.

У Маскве сядзяць прадстаўнікі галоўных агенцыяў сусьветнага мідыя. Яны і зь Беларусі, адусюль зь "імпэрыі зла" чакаюць навінаў. Трэба быць зь імі ў пастаянным кантакце, кажны дзень перасылаць ім прэсавыя паведамленьні. У Беларусі цяпершаня і абжырэлая камуністычная буржуазія часта "кусае сабаку", дык павінна быць шмат матар'ялу. Апроч таго, трэба пастаянна дамагацца ад галоўных агенцтваў, каб "прапісаліся" ў Менску. Ведаю, мясцовыя бальшавіцкія злыдні будуць супраць гэтага, але усёроўна старацца трэба.

Цяпер павінна ўсім з нас быць ясным адно: быць спакойным і маўклівым народам ня можам. А калі пра нас будуць чуць, пісаць, паказваць нашае змаганьне на экранах ТВ, ворагі зробяць уступкі, бо будуць ведаць, што можам арганізавацца, змагацца і перамагчы нас, загнаць на загібель у пекла ім ня ўдасца.

К.Акула

УЛАДА МАХЛЯРОЎ І ЗЛАДЗЕЯЎ САВЕЦКАГА ЛАДУ

Кагадзе нехта спаліў аблюбаваную мной маскоўскую ўстанову — кіпучы й зусім немарксістоўскі клюб Тракцір. Уласьнікі яго адмовіліся плаціць павялічаны шантажны падатак, якога дамагаліся гангстэры мясцовае мафіі. Такім чынам Тракцір апынуўся ў ліку прыватных клюбаў, рэстаранаў і бізнэсаў, што спалілі злачынцы. Ня ёсьць навінай тое, што злачынства расьце ў СССР і што некалі бясьпечныя вуліцы савецкіх гарадоў цяпер сталіся вельмі небясьпечнымі. Паліцыя-ж вельмі мала робіць, каб абараніць прыватныя прадпрыемствы ад крыміналістаў.

Навінай зьяўляюцца новыя падлікі савецкіх эканамістаў. Яны прарочаць, што з паступовай прыватызацыяй савецкай гаспадаркі ў будучыні, яна можа апынуцца пад кантроляй магутных мафіяў, што цяпер пазалазілі ўжо ўва ўсе куты й закануркі СССР.

У сваім апошнім пляне, абвешчаным 23-га красавіка, савецкі ўрад яшчэ раз пацьвердзіў, што дзяржава прадаваць будзе большыя й меншыя прадпрыемствы. Як яны будуць прадавацца народу, астаецца тайнай. Адно ясна: толькі савецкія прафэсіянальныя крыміналісты маюць патрэбныя сродкі, сілу, арганізацыю і практыку для куплі й апэрацыі савецкіх прадпрыемстваў дзяржаўнай уласнасьці.

Семдзесят гадоў камуністычнай улады зьліквідавала ў СССР і Кітаі клясу энтрэпрэнэраў. Расейцы ёсьць здольнымі людзьмі і некаторыя маюць высокую адукацыю, але яны цалкам ня маюць ніякага ўяўленьня пра бізнэс і складаныя праблемы мадэрнай эканомікі.

У замежным гандлі Кітай прынамсі карыстаецца бізнэсавай кемлівасьцю Гон Конгу. У СССР гандаль у руках трымалі тры групы нацменаў: Жыды, Армяне й Грузіны. Гэтыя старыя народы рабілі крэдытныя "грошы" на гліняных таблетках у той ужо час, калі Расейцы апраналіся ў скуры й жылі ў пячорах. Сяньня Жыды, Армяне й Грузіны валодаюць многімі легальнымі прадпрыемствамі, прыватна гандлююць з замежжам і трымаюць у сваіх руках найбольшую долю чорнага рынку. Бязь іхнае здольнасьці савецкая эканоміка заваліцца. І ўсё-ж, многія Расейцы, што разумеюцца ў бізнэсе, паклёпнічаюць на гэтыя тры народы, абзываюць іх паразітамі і антысацыяльным элемэнтам.

Цяпер-жа пярэсты збор лёкальных і рэгіянальных мафіяў сьпяшыць, каб завалодаць як найбольшай колькасьцю вольнае эканомікі. Няма сумлеву, што існуюць армянскія, грузінскія і жыдоўскія мафіі, але некаторыя пакуюцца й пакідаюць Расею. Савецкія Жыды, бачачы ўзрастаючы антысэмітызм, сьпяшаць у Ізраэль і ў З.Ш.А.

Гэта ў сваю чаргу адкрывае дзьверы для мусульманскіх мафіяў, што пануюць у савецкай цантральнай Азіі прыблізна так, як асноўная Італьянская Мафія некалі панавала ў сялянскай Сыцыліі. Мусульманскія мафіёзы цяпер ужо зактывізаваліся у маскоўскім прыватным харчавым, транспартным гандлі, наркотыках і шантажных блатах. Этнічныя Расейцы цяпер бяруць большы ўдзел у так званых рэкетах пратэкцыі (protecxtion rackets — зладзейскім рабунку грошай ад гандляроў і іншых за нібыта бясьпеку, каб не напалі на цябе якія іншыя ба[illegible]), чорным рынку, хапунох (highjacking], рабунках і нелегальным гандлю самагонкі ды іншага алькаголю.

Усё гэта пакуль што мала значыць у параўнаньні з магчымасьцю што галоўныя савецкія прадпрыемствы могуць апынуцца ў руках арганізаваных махляроў і зладзеяў. Шматлікія махляры ўжо цяпер працуюць супольна із старэйшымі партыйнымі ўраднікамі, бюракратамі і паліцыяй. Трэба чакаць усялякіх выгадных гешэфтаў між высокімі партыйцамі і іхнымі фундатарамі крыміналістамі калі надыйдзе час продажы ўрадавае маёмасьці. У параўнаньні з гэтымі Аль Капонава (ведамага гангстэра) Чыкаго будзе выглядаць хрысьціянскім пікнікам моладзі.

Гэткага змрочнага пагляду трымаецца вялікая колькасьць цынічных савецкіх грамадзян. Яны разумеюць, што вольны рынак дае магчымасьць махляром і зладзеям вольна абкрадаць народ. Найбольш Расейцаў яшчэ і цяпер мяркуе, што рабіць даход гэта ёсьць зло; яно перастае быць злом, калі робіцца нялегальна. Ашуканства ўраду ёсьць дабром. Чэсны даход з рубля ня ёсьць дабром. Вось вам перакручаная мараль Маркса й Леніна.

Тымчасам шмат савецкіх гангстэраў перабралася ўжо на сьвежую ніву — гэтта ў Ню Ёрку. Адна рэч, безь якой гнілы Вялікі Яблык (гэтак тут жартаўліва называюць Нью Ёрк) можа пражыць, гэта рост крыміналу. Забойствы за апошні год выраслі тут на 17%, — ажно звыш 2245 ахвяраў. Рост гэты заўдзячваецца часткова савецкім крыміналістам, што пасяліліся ў бруклінскім Брайтан Біч, які называюць Масквой над Морам. Гэтыя калішнія савецкія бандыты, — пераважна Жыды і Армяне, — настолькі заядлыя і гвалтоўныя, што яны ўжо амаль выгналі запраўдную мафію, якая некалі панавала ў большай часьці Брукліну.

"Расейцы" прывязьлі з сабою сюды нават свае нацыянальныя злачыны, як прыкладна дабаўка вады ў бінзіну ці розныя дамешкі ў харчавыя прадукты. І гэта ў горад, якому, здавалася, што ён усякае зло да гэтага часу зьведаў....

Аказваецца, што не, ня зьведаў. Пачакайце, пакуль маскоўскія і бруклінскія банды згуртуюцца ў сардэчнае выражэньне савецка-амэрыканскае супольнасьці.

Эрык Марголіс, Toronto Sun, 25.4.1991

А ХТО СТРЫМАЕ МАХЛЯРОЎ?

У артыкуле Ст. Дубянецкага, "Ці дэмакраты давялі да крызісу?", ЛіМ, 1.3.91. чытаем: "...сярод тых, хто "падрывае" знутры нашу і без таго хворую эканоміку, ёсьць нямала людзей з двайнымі стандартамі паводзін — на людзях яны гарой стаяць за парадак і дысцыпліну (нават за дэмакратыю і кантролю народных масаў) а тайна ад іх робяць нешта прама процілеглае. Да прыкладу, зь лёгкай душой распаўсюджваючы новыя віды талонаў і візітак для сацыяльна неабароненых пластоў, некаторыя "руплівыя" таварышы спакойна адпраўляюцца ў новыя забаўляльныя авіяпадарожжы і круізы, вынаходзяць новыя каналы размеркаваньня і спажываньня ў рамках "камунізму для выбраных".

Характэрнае ў гэтым пляне тое, што чвэрць усіх раскрадальнікаў народнага дабра, па афіцыйных дадзеных, складаюць кіраўнікі. Толькі за апошніх паўтара году да крымінальнай адказнасьці за кражу з выкарыстаньнем службовага становішча прыцягнута 32 тысячы чалавек, за кражы ў асабліва буйных разьмерах — звыш пяці тысяч, хабарніцтва — 2,5 тысячы чалавек. А ўсяго за пяць гадоў у службовых і гаспадарчых замахах удзельнічала каля 1,2 мільёну чалавек. Пры гэтым трэба ўлічваць надта высокую

скрытнасьць такіх правапарушэньняў, бо не выяўляецца 70% ад іх агульнай колькасьці, у тым ліку да 95% хабарніцтва і крадзяжоў.

Трывожным сімптомам апошняга часу стала няверагодная згуртаванасьць і актыўнасьць тых, хто ня можа "поступиться принципами". У іх аснове ляжыць "філасофія", згодна якой праводжаныя пераўтварэньні, асабліва ў шэрагу саюзных рэспублік і рэгіёнаў, не адпавядаюць клясычным крытэрыям сацыялізму і ў канчатковым выніку прыводзяць да рэстаўрацыі капіталізму, узмацненьню эксплёатацыі працоўных, развалу Саюзу. На працягу некалькіх месяцаў у розных "патрыятычных" выд[illegible]х, шматлікіх індывідуальных і калектыўных зваротах чуліся настойлівыя галасы прызваць да парадку прарабаў перабудовы, »защитить имя и дело Сталина».

БЕЛАРУСКІЯ ВАЙСКОЎЦЫ ЯДНАЮЦЦА

Менская газэта "ЛіМ", за 1.3.91 г. піша: "Як мы ўжо паведамлялі, у Маскве ў студзені г.г. створаны аргкамітэт згуртаваньня беларускіх вайскоўцаў. Якія яго мэты?

У "Звароце да беларускіх вайскоўцаў" камітэт адзначае, што нацыянальная самасьвядомасьць пачынае абуджацца і ў беларускіх вайскоўцаў. Створаныя згуртаваньні афіцэраў-Беларусаў у Казахстане, на Далёкім Усходзе. Але пакуль беларускі вайсковы рух разьяднаны. "Мы зьвяртаемся да ўсіх беларускіх вайсковых згуртаваньняў, да ўсіх сьвядомых афіцэраў Беларусаў з прапановай дасылаць лісты са зьвесткамі пра беларускі вайсковы рух і прапановы па правядзеньні ўстаноўчага зьезду беларускіх вайскоўцаў", — гаворыцца ў "Звароце". Ён падпісаны старшымі лейтанантамі А.Андрыяшкам, С.Каўцэвічам, лейтанантамі Г.Бураком, В.Кунцэвічам, А.Бядой, А.Хіжняком, прапаршчыкамі І.Горбачам, А.Ялоўскім. На жаль, сярод іх няма асоб старэйшага афіцэрскага складу ды генэралаў. Можа, ня хочуць пакуль рызыкаваць?

Адрас аргкамітэту: 105203, Масква, вул. Першамайская, 128/9—73

ЗЬВЯГАЕ ШЧАНЮК З БУДКІ ЧЫРВОНАСОЦЕНЦАЎ

У Менску 18.4.1991 г. выпаўзла нешта, што называе сябе "Славянские ведомости" і выдаецца на мове, якую марыў негр Маякоўскага навучыцца толькі таму, што ёй "разговаривал Ленин". Гэты шчанюк з бальшавіцкіх чырвонасоценцаў адразу зьвягае што на 19-й сустрэчы Беларусаў Паўночнай Амэрыкі, што адбылася летась "в Кливленде (штат Нью Джерси), побывали Ю.Ходыко, С.Соколов-Воюш, Г. Грушевой, З. Позняк..."

Падпісаў той, — прабачце за выражэньне, — артыкул Е. Шкарубо. Ён перакінуў Кліўленд, каторы знаходзіцца ў Агаё, у Нью Джэрзі, а Пазьняка, каторы ў Кліўленьдзе ня быў, таксама туды залічыў. Ён зьмяніў прозьвішча "Грушавы" на "Грушевой". Гэтак мы, Беларусы, маглі-б перакласьці нейкае расейскае прозьвішча на беларускае. Прыкладна, ня Лев Толстой, а Леў Таўсты. Бачыце, што зьвяглівы чырвонасоценскі шчанюк нарабіў у адным толькі сказе.

Пасьля гэтага ён распавядае, што і самую сустрэчу тую арганізавалі не БАЗА і ЗБК а, — паверыце ці не? — Згуртаваньне Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў. Далей Шкарубо плявузгае як старшыня ЗБАВ маёр Гутырчык паставіў усіх на зважай і іншы хлам. І далей заклікае, каб Гутырчыка цягнулі на суд чэкісты.

Зьвяглівы чырворнасоценскі шчанюк і новая бальшавіцкая гадзюка абяцаюць іншыя "адкрыцьці".

ДАР ДЛЯ МУЗЭЮ

Для музэю Максіма Багдановіча ў Гародні далі дары: К. Акула — 100 кан. дал., М. Грэбень — 50 амэр. дал., М Раецкі — 50 аўстр. дал., А. Маркевіч — 25 кан. дал., А. Монід — 20 кан. дал. Сп. А. Маркевіч падараваў таксама 25 дал. для Музэю Гісторыі Беларускай Літаратуры ў Менску, а сп. К. Акула — для менскага музэю даў 35 дал.. Хто жадае даць свой дарунак, просім перасылаць на "Зважай". Сьвята стагодзьдзя ад нараджэньня Максіма Багдановіча плянуецца сёлета перад Калядамі.

ВІНШУЕМ!

Пасьля выхаду апошняга нумару "Зважай" мы даведаліся, што нашаму адданаму і цэннаму супрацоўніку ў грамадзкіх і выдавецкіх беларускіх установах, Антону Маркевічу летась споўнілася 65 гадоў і што пасьля 30-х гадоў працы ў Джэнэрал Моторс у Ашаве яго паслалі на пэнсію.

Жадаем Табе, дарагі сябра Антон, добрага здароўя, доўгіх і шчасьлівых гадоў жыцьця. Спадзяемся яшчэ, што ўплянаваўшы сваю будучыню, паможаш яшчэ часам пхнуць скрыпучы і нялёгкі воз выдавецкай і грамадзкай працы. Многая лета!

"Зважай"

НА ПОМАЧ ДЗЕЦЯМ — АХВЯРАМ ЧАРНОБЫЛЯ

На запросіны унівэрсытэту ў Лёндане, Антарыё, сёлета 26-га сакавіка прыехалі сюды зь Менску старшыня "Дзеці Чарнобыля" Г. Грушавы і вызначаны на Паўночную Амэрыку прадстаўнік Юры Панкрац. Адбыліся даклады ў унівэрсытэце, нарады адносна мерапрыемстваў, якія трэба на дапамогу пацярпелым дзецям.

Г.Грушавы ад'ехаў у Бэрлін ,у справах пабудовы шпіталю для чарнобыльскіх ахвяраў, а Ю.Панкрац астаўся і кантактаваўся із шматлікімі дабрадзейнымі арганізацыямі ў Канадзе і З.Ш.А., мабілізуючы дапамогу. 30 красавіка паведамляў нас з Каліфорніі, што назьбіралася сродкаў на 15 тысяч даляраў на закуп лекаў для пацярпелых.

КАБ АБМЕРКАВАЦЬ ГАЛОСНАСЬЦЬ І ПЕРАБУДОВУ

"імпэрыі зла", таронцкі Ёрк унівэрсытэт запрасіў нашага суродзіча пісьменьніка Алеся Адамовіча з Масквы, каторы ёсьць і дэпутатам Вярхоўнага Савету СССР. У пачатку сакавіка Алесь Адамовіч меў даклад у унівэрсытэце, на якім была прысутная вялікая колькасьць зацікаўленых цяперашнімі махлярамі, што учэпіста трымаюцца ўлады на самым вяршку "імпэрыі зла", якая спакваля распадаецца. Алесь Адамовіч таксама сустрэўся ў залі Беларускага Рэлігійнага і Грамадзкага Цэнтру ў Тароньце зь мясцовым беларускім актывам, якому даў цікавыя інфармацыі пра палітычныя, адраджэнскія і эканамічныя працэсы на бацькаўшчыне.

НОВЫЯ КНІГІ

Юрка Туронак. »Памяці Браніслава Туронка». Выд. БІНіМ, Нью Ерк, 58 бачынаў.

Др. Юрка Туронак, які цяпер жыве й працуе ў Варшаве, аўтар кнігі 'Bialorus pod okupacja niemiecka', напісаў пра свайго бацьку Браніслава (1896-1938). На аснове вестак ад сваякоў і знаёмых, інфармацыяў з калішняе беларускае й польскае ды іншае прэсы дый тых матар'ялаў, што ўдалося яму знайсьці ў архівах, аўтар дае даволі поўны вобраз культурнага й грамадзкага беларускага дзеяча, лекара па прафэсіі. Кніга паказвае розныя бакі асыміляцыйнай і наагул рэпрэсыўнай палітыкі 20-30-х гадоў польскіх акупантаў Заходняе Беларусі, асабліва-ж Вільні, яна знаёміць чытача з чалавекам адданым справе асьветы, яго цяжкага шляху "у людзі", ды пасьля ягонай працы для культуры й здароўя паняволенага народу.

Змрочны быў той час у Заходняй Беларусі. Асабліва нашым малодшым суродзічам, якія цяпер працуюць для адраджэньня й здабыцьця поўнае незалежнасьці Беларусі, варта бліжэй пазнаць захадняга суседа, што вось ужо й цяпер, праз хлусьню пры помачы "польскага каталіцтва", зноў намагаецца вярнуцца на некалі забраныя ім землі, што належалі да незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі.

Кніга каштуе 10 дал. Замаўляць на адрас: V.Kipel, 230 Springfield Ave., Rutherford, N.J. 07070, U.S.

»МІЖАГНЁЎЕ«

Выбраныя творы. Міхась Кавыль. Выд. БІНІМ'у, у цьвёрдай вокладцы, 344 бач. Уступ у ангельскай мове праф. Т. Бэрда, зь бібліяграфіяй твораў паэта ў апрацоўцы Зоры Кіпель.

Цана — 25 даляраў. Можна выпісваць праз газэту »Беларус«, або БІНІМ. Адрас: Mr V. Kipel, 230 Springfield Ave., Rutherford, N.J. 07070.

Міхась Кавыль — выдатны майстра мастацкага слова, які добра запомніў Багдановічаў запавет: "трэба з сталі каваць гартаваць гібкі верш". І паэзія Кавыля зьзяе шматграннымі колерамі вясёлкі ў розных формах. Матар'ялу шчодра дало жыцьцё, ад гаротнага маленства ў Случчыне, празь Менск, Гулаг, вайну... нарэшце прыпынак над Гудзонам. Творчасьць Кавыля шырока ведамая беларускай эміграцыі. Нашыя суродзічы зь "імпэрыі зла" будуць цяпер мець магчымасьць пазнаёміцца з выбранымі творамі выдатнага мастака.

Летась 1-га сьнежня паэту Кавылю споўнілася 75 гадоў. Хоць спозьнена, віншуем! Дай, Божа, Вам, добрага здароўя і плённых гадоў далейшай творчасьці!

»ЗА ВОЛЮ«

К. Акула. Раман. Выд. »Пагоні«, 170 бачын. Цана 20 дал. Замовы на адрас »Зважай«.

Сорактадовы пэрыяд, калі бальшавіцкія кадэбэшніцкія "завяртанцы" фашысьцілі перадавым дзеячом беларускае культуры, навукі, палітыкі, рэлігіі і грамадзкага жыцьця, што стараліся захаваць на эміграцыі ня толькі сваю беларускасьць, але й быць голасам паняволенага народу, узбагачаць беларускую вольную культуру, - гэты цікавы пэрыяд даволі добра ведамы беларускай эміграцыі. Для нашых суродзічаў удома — гэта цёмная пляма. Акулаў раман мае кароткі ўступ п. заг. "Хто будаваў, а хто фашысьціў". Дзея адбываецца пераважна ў Канадзе. Гэта першая спроба мастацкай прозай паказаць тое ўпартае і працяглае змаганьне, дзе патрыятызм і ляяльнасьць да паняволенай бацькаўшчыны браўся ўдужкі з чужой агентурай, прадажніцтвамі нікчэмнасьцю, дзе ўпоперак вялікаму каханьню дзяцюка да дзеўкі станула бальшавіцкая інтрыга й забойства. А што было далей? Можаце даведацца з найнавейшага і надзвычайна цікавага Акулавага раману.

ПЕРАМАГАЦЬ, А НЕ ПАМІРАЦЬ!

У песьні маладога барда з Воршы А.Мельнікава ёсьць і такія радкі: "Пад бел-чырвон-белым штандарам свабоды ідзе наша войска, ідзе паміраць."

На нашу думку, такое войска, каторае "ідзе паміраць", трэба затрымаць і паслаць, для большага дабра, некуды гной кідаць.

Выдатны амэрыканскі палкаводзец з Другой сусьветнай вайны Джорж Патон казаў: "Мы ня йдзём паміраць за нашу бацькаўшчыну. Мы йдзём перамагаць, а няхай вораг памірае за яго бацькаўшчыну". Чуеце, юныя ваякі?

ФОНД "ЗВАЖАЙ"

Ад 25-га студзеня да 8-га травеня сёлета на "Зважай" атрымана: А.Палескі — 20.00 дал., А. М. — 5.00, П.Конюх — 15.00, Кэн Ворт — 23.50, А.Міцкевіч — 10.00, П.Урбан — 228.00, ВЫ. Станьевіч — 57.00, А. Маркевіч — 10.00, Я. Гавеньчык (з продажы) — 31.80, Г. Шэйпак — 17.00, М. Буцька — 10.00, К. Каранеўскі — 20.00, Б.Даніловіч — 56.00, В. Кіпель — 40.00, У. Акавіты — 32.00, З продажы — 15.00.

Разам — 590.30 дал. Усім шчыра дзякуем.

ГОД ПРЫСЬВЯЦІЛІ СКАРЫНУ

У 1985 годзе, у Лёндане, пры бібліятэцы Ф.Скарыны, сьвяткавалі 500 ўгодкі ад нараджэньня Францішка Скарыны. У сьвяткаваньні мелі намер браць удзел і некаторыя навукоўцы з бацькаўшчыны; пісала пра яго і газэта "Літ. і Маст." І пасьля усё з тым удзелам з бацькаўшчыны загłохла. Відаць, бяз ворганаў не абыйшлося... Дык і што-ж рабіць далей?

Розныя "скарынаведы" і спэцы падмаладзілі вялікага асьветніка на 5 гадоў і давай барабаніць, што сьвята будзе ажно ў 1990 годзе. Там-жа, у гэным 90-м, аддаючы чэсьць Скарыну, можна ўдала, як прыказка кажа, зайца падстрэліць: прыглушыць сьвяткаваньне 150-х угодкаў нараджэньня "бацькі беларускага адраджэньня" Францішка Багушэвіча.

Нарэшце, адно цяпер, пад вясну, ужо ў 91-м, нешта даплыло (далацела, дапаўзло?) з розных працаў пра Скарыну і да нас, за акіян. Пытаньне: ці зрабілі-ж тыя, дамашнія скарынаведы ў навуцы пра Скарыну які прагрэс? Ёсьць, зрабілі: ад Георгія дабраліся нарэшце да... Францыска. Некаторыя нават выдатнага замежнага скарынаведа д-ра Вітаўта Тумаша асьмеліліся згадаць. Праўда, адно неяк мімаходам, ды так, быццам ён, значыцца др. Тумаш, нейкая пешка ў скарынаведзе...

Знайшліся, вядома, між "творчых" навукоўцаў і перадавікі, і пазадкі... Бязь іх, згодна закону прыроды, нідзе й нічога ня бывае...

Так, зрабілі пашану, нейкі час і сродкі аддалі **Скарыне**, а **не Скарыну**.

А як гэтае **Скарыне** ў давальным склоне разумець? Гэта што? І гэтта расейшчына ўжо ўкаранілася?

НАПЭЦКАЛІ І Ў ЮНЭСКО

У леташнім студзені мы зьвярнуліся да Юнэско ў Парыжы, прасілі матар'ялаў пра тое, як яны плянуюць адзначыць 500-я ўгодкі нараджэньня Вялікага Асьветніка. І вось цяпер, — паверце, людзі добрыя, — на пачатку травеня сёлета нарэшце атрымалі The UNESCO COURIER за лістапад 1990 году. Як відаць, "рупліўцы" да лістапада нешта выседзелі.

Даём вытрымкі, рэпрадукуем англамоўны зьмест так, як мы яго атрымалі. І вось цешцеся, што пішуць пра нашага славутага суродзіча: "Францыскус Скорына, прататып беларускае культуры, першы перарлумачыў, даў камэнтары, надрукаваў і выдаў біблію на мове ўсходніх Славянаў (падчыркнута намі).

Ага! Вось яно як! І далей: "Скорына ўзяўся перакладаць Сьв. Пісаньне ў **славянскую мову**»... Чулі? І яшчэ: "...дваццаць кніжак Старога Запавету ён назваў **»Расейскай Бібліяй«**.

Гэтта-ж унізе тойсамай бачыны ёсьць і адбіткі скарынаўскіх друкаў. Подпіс тлумачыць: "Зьлева направа: загаловачная бачына Расейскай Бібліі, друкаванай Ф. Скорынам". З гэнайжа самай бачыны "Юнэско Кур'ера" за леташні лістапад даведваемся, што ўсе гэныя цымусы пра "расейскую біблію" Скарыны і пра яго самога адшукалі і падалі на стол усім людзям у цэлым сьвеце М.Ботвіннік і В.Шматов — яны-ж дасьледчыкі Інстытуту Мастацтва, Этнаграфіі і Фальклёру Акадэміі Навук у беларускай эсэсэрыі...

FRANCISCUS Skorina, archetypical figure of Byelorussian culture, was the first to translate, provide a commentary, print and publish the Bible in the language of the east Slavs.

In 1517, he left for Prague, where he spent two and a half years. His first publication was a psalter, at that time used as a reading primer, followed by his translation of twenty-two books of the Old Testament, which he called "The Russian Bible".

From left to right: title page of the Russian Bible printed by Franciscus Skorina between 1517 and 1519, and illustrated pages from the Books of Exodus, Genesis, and Kings.

ЧАСАПІС РЭПРАДУКАВАНЫ НА БЕЛАРУСІ СА ЗГОДЫ РАДАКЦЫІ "ЗААЗІНОЧАНЬНЕМ БЕЛАРУСКІХ СТУДЭНТАЎ".

220102. БЕЛАРУСЬ. МЕНСК-102, а/с-212

З ЗАМОВАМІ ЗЬВЯРТАЦЦА НА АДРАСУ АДДЗЕЛА РАСПАЎСЮДЖВАНЬНЯ:

220018. БЕЛАРУСЬ. МЕНСК-18, а/с-155.